

STRPŽP V+VI+VII+VIII+IX+X+XI+XII

Posamezna
štev. Din 2.—

List izhaja
vsakega 1. in
15. v mesecu

Naročnina
letno 30 Din

Uredništvo
in uprava:

Ljubljana,
Miklošičeva 5
Uradne ure
od 11—12 dop.
Cek. r. Straža,
Ljublj. 16.790

Štev. 7.

Ljubljana, 1. januarja 1936

Leto II.

*Božji blagoslov spremljaj v novem letu
naše prijatelje in - naše delo!*

»Straža v viharju«

Potrebni odgovori

Vsako razdobje, tudi najkrajše, je po svoje značilno. In resnim ljudem, ki hočejo biti oblikovalci življenja, je najbridkejše spoznanje to, da svojega časa niso razumeli, da njegovih problemov niso rešili v smislu ideje, katere nosilci so, da jih je čas prehitel. Čeprav tako spoznanje čisto ustvarja pesimizem in ruši notranji mir v človeku, je vendar za nadaljnje uspešno delo prepotrebno. Še bolj vznemirjajoče učinkuje spoznanje, da so se služabniki protikrščanske življenjske misli v času, ko se katoličani niso znašli, temeljito zagrebeli v čas, ga za svoj protibožni načrt smotreno izrabili in nasejali mnogo nevarnega semena v nezavarovane njive našega narodnega občestva.

Ali moremo slovenski katoličani z mirno vestjo obrniti svoje poglede v preteklo leto? Ali bodo samozavestni naši odgovori na vprašanja, ki se nam — tudi če se jih otepamo — vsiljujejo ob koncu tisoč devetsto pet in tridesetega leta?

Kaj smo storili, da bi vero in življenje po njej v sebi utrdili?

Kaj smo storili, da bi vero vrnilo mnogim članom našega narodnega občestva, ki so že odpadli od nje?

Kaj smo storili, da bi rešili odpada številne, ki so jih čudne razmere, okolje, javno mnenje, njihova lastna neodpornost v dvome speljali?

Kaj smo storili, da bi protinaravnost socialnega reda in ustanov, ki je toliko krščanskih moralnih vrednot v slovenskem življenju razkrojila in zato toliko gorja povzročila, odpravili?

Kaj smo storili, da bi z naše zemlje boljše-viškega antikrista, ki je tudi po slovenskem okolju nanizal svoje postojanke, odvrnili?

Kaj smo storili, da bi uničili strup, ki se tako obilno po listih, filmu, brošurah, knjigah med slovensko ljudstvo razliva?

Kaj smo storili, da bi sledili pozivu papeža, naj katoličani z vso resnostjo načrtno ustanavljajo za vse stanove apostolske čete in po njih vse katoliško ljudstvo organizirajo v KA, da bo organizem

katoliške obrambe in dejavnosti odgovarjal potrebam novega časa?

Kaj smo storili za poljudno razširjanje katoliškega nazora v družbi, državi, gospodarstvu, kulturi, umetnosti, vzgoji, družini?

Kaj smo storili v borbi proti uveljavljanju satanskih načrtov pakta med framašonstvom in kominternom, ki so se v minulem letu uspešno javljali v spretnih oblikah tudi v našem socialnem in kulturnem življenju (n. pr. kongresi, resolucije itd.)?

In še mnogo je vprašanj, ki zahtevajo od nas vseh in mnogo, ki terjajo odkrit odgovor od poedincev, skupin, krajev. Nikar ne pojdemo v viharje pričetega leta brez odgovora na vsa številna vprašanja, ki trkajo ob prehod na našo osebnostno in apostolsko vest! Naj se ne najde nihče, ki bi z obteženo vestjo lahkomišlno zavil v 1936. leto.

Kdo izmed nas ve, pred kaj nas bo postavilo leto, ki se odpira? Ali bomo pripravljeni, če se zgodi n. pr. nenadno kaj usodnega? Življenje ni matematičen račun; posebno v našem času je bolj podobno filmu kot logičnemu razpletu lepe fabule. Nov čas, nove razmere, nove zahteve, novi načini, nove oblike! Ne pozabljajmo, da ne živimo več v »širokogrudni« liberalni dobi. Dilema je danes ostrejša kot kdajkoli: Bog — materija, Krist — Antikrist, krščanske etične vrednote — protikrščanski temelji življenja. In nosilci antiteze se pripravljajo že za zadnjo stopnjo boja — za javni udar in politično sankecioniranje satanizma.

Katoličani, spoznajmo usodno značilnost našega časa. Zavedajmo se v teh nevarnih dneh, da nosimo kot člani katoliške Cerkve, kot apostoli krščanske obnove sveta odgovornost za vse, karkoli se v našem narodu protikrščanskega zgodi!

Zavest odgovornosti do velike misli, ki jo nosimo, mora biti vodilna ideja pri vsem našem delu v letu, ki ga pričenjamo — kajti sicer utegnemo krščanski obnovi sveta več škodovati kot koristiti!

UNIVERZA doma

Akadska akeija za izpopolnitev univerze je izdala brošuro »Ljubljanska bolnica«, ki nam nudi bežno sliko razmer, v katerih živi ljubljanska javna bolnica. Pomanjkljivosti ljubljanske bolnice so tako velike, da jih je treba nujno odpraviti. Prizidek za deset postelj pomenja vso razširitev ljubljanske javne bolnice v zadnjih štiridesetih letih. Letna frekvenca bolnikov je znašala l. 1934 25.270 (l. 1896 pa 5448!) Od leta 1925 do 1935 se je število bolnikov podvojilo. Izraba prostora znaša na infekcijskem oddelku 320%, na okulističnem 285%, na kirurški 210 i. t. d., kar znači, da mora ležati na eni postelji po dvoje ali troje bolnikov, ne oziroma se na to, da tisoči, ki iščejo v bolnici zdravja in pomoči, vsled natrpanosti sploh ne morejo biti sprejeti. Razmere v bolnici ne ustrezajo zakonu, za operacije primanjkuje prostora in instrumentov, septični in aseptični oddelki so slabo ločeni ali celo sploh niso ločeni, dražjih zdravil niti za denar ne moreš dobiti, zdravnikov in pomožnega osebja je odločno premalo. Vse to naravnost kriči po zgraditvi moderne, zahtevam ljudstva odgovarjajoče bolnice v Ljubljani!

»Dom visokošolk«. Na občnem zboru »Doma visokošolk« 8. nov. l. l. je predsednica v svojem poročilu med drugim odklanjala »nelepo kampanjo« proti domu, ki je »z nebednimi intrigami in denunciacijami« baje spravila Dom na glas, da je »ženska ekspozitura marksizma in komunizma«. To da je predvsem »Straža v viharju« zakrivila in to s prozornim namenom, da opozarja policijo na Dom in da bi mu oblast ne dajala podpor. »Straža« je opozarjala na dopis, ki je izšel 5. jul. 1935 v »Akad. glas« pod naslovom: »Pismo iz doma visokošolk« in ki ugotavlja, da ima Dom visokošolk dvojen pomen: 1. da omogoči slabo situiranim nadarjenim dekletom študij in jim nudi materialno in duhovno neodvisnost, da bi ne zapadla »reakciji, ki steguje

svoje roke po nas ženah... in 2. da naj se pri predavanjih v domu shajajo dekleta z različnih fakultet..., ki so zdaj »razbita na različna kulturna društva, ki jih skušajo... zajeti v svojo ideologijo, ki je premnogokrat... zelo nasprotna težnjam današnje študentke in žene«. »Straža« je pri tem omenila, da so nekateri izrazi značilni za marksistično izrazoslovje, da so bila v Domu predavanja, vsaj nekatera, podana iz materialističnega vidika, noben ženski problem pa se ni obravnaval iz krščanskih osnov. Pri predavanjih v Domu visokošolsko se vsekakor obravnavajo kulturna vprašanja in je bilo za nas presenečenje, da naj bi dom imel namen odtegovati dekleta kulturnim društvom in njihovi ideologiji, ki je n. pr. pri katoliških družinih katoliška! Ali naj se zabriše svetovnonazorska opredelitev? Ali bi ne bilo kazalo, da bi vodstvo doma to kulturnim društvom sovražno stališče v katerikoli obliki desavuiralo? Resno odklanjamo očitke »nečednih intrig in denunciantstva«; prepričani smo nadalje, da Dom ni prav nikaka ekspozitura marksizma in komunizma; pač pa so znamenja, da se podtalno umetno pri eni ali drugi priliki ali po eni ali drugi osebi vtihotaplja marksistična ali materialistična struja; značilna je bila tozadevna debata o splavu dne 14. novembra, kot smo že omenili. Dom visokošolsko, ki je »zgolj socialna, niti kulturno-bojno, niti politično pobarvana ustanova, katere namen je nuditi čim več revnim in potrebnim slušateljicam ljubljanske univerze poceni stanovanje in hrano«, to institucijo kot tako odobravamo; saj vendar obstoja tudi Oražnov dom za akademike, ki ima enak namen. Kdo bi vendar hotel ali mogel ovirati take socialne ustanove ali celo oblasti odvrnati od podpiranja takih domov? Žalostno dejstvo je sicer, da se pod prejšnjim režimom izrazito katoliške ustanove, katoliški domovi, katoliški akademiki niso podpirali, smo pa prav zadnji, ki bi želeli, da naj sedanja oblast uvaža isto prakso v nasprotnem smislu. Opazka o policiji je popolnoma deplasirana in jo odločno zavračamo. Prvič nismo trdili, da je Dom marksističen, še veliko manj, da je komunističen, kar je absurdno. Zato je neakademsko nas pred akademsko javnostjo brez najmanjše osnove proglašati kot neke vrste ekspozituro policije.

drugod

60-letnica katoliškega instituta v Parizu. Proslava 60 letnice katoliškega instituta v Parizu, ki se je pričela spomladi, je bila zaključena s slavnostnim zborovanjem 27. novembra v palači vzajemnosti. Rektor katoliškega instituta, Nj. Eminenca kardinal Baudrillard je predložil bilanco zadnjih 10 let ter omenil ogromne napore za vzdrževanje instituta, nadalje izvršena znanstvena dela in intelektualno delavnost instituta. Končno je še obrazložil cilj, ki ga zasleduje institut: visoko dvigniti nivo religioznih znanosti, študirati vse stroke človeškega znanja v krščanskem duhu ter vzgojiti študente in študentke, ki naj bi imeli nekoč kot možje in žene sredstva za uspešno življensko delo.

Pogosto in vsakdanje sv. obhajilo

(20. XII. 1905: »Sacra Tridentina synodus«.)

Zgodovinsko izpričano dejstvo je, da upošteva javnost katoliški svetovni nazor in katoličane le, če je njihovo življenje prežeto z božjo močjo, ki jo črpajo iz pogostega sv. obhajila. Saj pa je tudi naravno, da morejo katoličani živeti res katoliško le, če so v stalnem stiku z virom vsega življenja, z Bogom, ki je pod podobo kruha in vina resnično, bistveno in dejansko pričujoč. O tem priča življenje prvih kristjanov, ki so bili stanoviti v nauku apostolov in v bratski skupnosti, v lo mljenju kruha in v molitvah. (Apd 2. 42.) Dnevno so hodili k sv. maši in sv. obhajilu, ki sta bila tako tesno zvezana, da ni bilo mogoče biti pri maši, ne da bi sprejeli sv. obhajilo. In še v 7. stol. je v rimski liturgiji pozval dijakon vernike: »Kdor ne gre k sv. obhajilu, naj odide!« Le tako je bilo mogoče, da so mogli prvi kristjani pretrpeti vsa preganjanja in nasprotovanja ter preobraziti ves takratni svet, ker jih je Kristus premenil vase. Pozneje, ko je Cerkev sprejela nove narode, so verniki začeli to navado opuščati in lateranski koncil (1215) je izdal velikonočno zapoved, ki predstavlja minimalno dolžnost vernika, da še sploh more obstati v cerkvenem občestvu. Tridentinski koncil (1545—63) je izrekel željo, da bi verniki pri maši sprejemali obhajilo zakramentalno. Že je nastalo novo evharistično življenje (sv. Pashal Baylonski, zaščitnik evharističnih kongresov), ko je povzročil Janzen, škof v Ypernu na Holandskem († 1638), strogo janzenistično gibanje, ki je nanovo se porajajoče evharistično življenje skoraj zatrl. In istočasno je javnost prenehala biti katoliška.

Že Pij IX. in Leon XIII. sta osebno priporočala in pospeševala pogosto sprejemanje sv. obhajila. Ker pa janzenistični predsodki še vedno niso

prenehali, je Pij X. izdal 20. decembra 1905 dekret o pogostem in vsakdanjem sv. obhajilu (»Sacra Tridentina synodus«), ki ga Cerkev priporoča in želi. Pogosto in dnevno sv. obhajilo priporoča ter navaja: željo tridentinskega koncila, da bi verniki pri maši prejeli tudi sv. obhajilo, besede Kristusove, ki primerja sv. Rešnje Telo z mano v puščavi, katero so Izraelci vsak dan jedli in še prošnjo v očenašu za »vsakdanji kruh«, ki pomeni predvsem hrano naših duš, sv. Rešnje Telo. Dekret povdarja, da je namen pogostega sv. obhajila ta, da bi verniki po združitvi z Bogom laže premagovali v sebi slaba nagnenja in se varovali smrtnih, pa tudi malih grehov. Sv. obhajilo pa se naj ne odreka nikomur, kdor je v posvečujoči milosti božji in ga želi prejeti s pravim ter pobožnim namenom.

Dekret »Sacra Tridentina synodus« je izšel tik pred božičem kot v znamenju novega prerodenja katoličanov v evharistično življenje. Množice so Petrovo besedo razumele. Zgrinjajo se v vedno večjem številu okrog oltarjev vsi stanovi, mladi in stari, tudi možje in fantje so postali nosilci novega katoliškega življenja. V težkih razmerah današnjih dni nam more edino živi Bog in neposredna zveza z njim ohraniti pogum in optimizem, in edino On more blagosloviti naše napore pri izboljšanju in reformi današnje družbe, da bodo rodili trajne uspehe in resnične koristi človeški družbi.

Da je to edina katoliška moderna in prava rešitev, o tem danes ne dvomi nihče več. Spoznanje pa je treba podkrepiti z dejanjem, toda ne z dejanjem poedincev ali manjših skupin, ampak z dejanjem vsaj velike večine katoličanov, da bodo postali vsi Kristonosci in oblikovalci katoliške javnosti.

Blato

(po Ak. glasu, št. 30, 16. dec.)

»Obskurantstvo, organizirana nizkotnost, propad človeškega dostojanstva, tartuffovsko svetohlinstvo, blato slovenske tradicije, ki nam je dala Luka Jerana in Mahniča... ki je od časov, ko so na grmadah gorele prve slovenske knjige, potegnili okoli slovenskega ljudstva visok kitajski zid... poza sfanatiziranega jezuita — v levici križ, v desnici kranjski krepelec. Straža v uniformi našemljenega kranjskega veterana — vzbudila smeh in pomilovanje — komični listič, stoprocentni revolverski list... banalna, tercijska razmišljanja, kriminalistična literatura; številke Straže so anatomizirale vso slovensko in kulturno tvornost naših dni; smradljive bombe... vdor krščanskega nasilja na univerzi... klika sfanatiziranih Stražarjev je edina, resnična nevarnost za svobodo besede... in znanstvenega raziskovanja na univerzi, mračnjaški klerofašizem, zahteva potvarjanja zgodovinskih dejstev pri predavanju zgodovine, literature... etnologije na srednjih šolah, črni jezuitski plašč čez vse znanstveno delo... močvirje slovenske zaostalosti in reakcije... nizkotno početje... ena najsramotnejših strani zgodovine slov. študentstva... Straža se postavi proti ideji in borbi za mir, brezglavi fanatizem, dokument kulturne sramote, bratila sta se kranjska zaostalost in evropski fašizem, navaden hokuspokus, tipični klerofašistični fanatizem, razdiralno delo skupinice na univerzi, protištudentovsko, protikulturno, akulturno in moralno in kvaliteto ne-kvalificirano početje... klika okoli Straže — si lasti pravice in dolžnosti policije — — —

Vse to blato je nagromadil Akademski glas na naš list »Stražo v viharju«. Brezdvomno je zdaj Straža popolnoma strta. Pustimo za danes napadeno Stražo, da si malo oddahne od teh groznih udarcev; nas trenutno zanima miselno ozadje, kulturna

usmerjenost Akad. glasa; v resnici nismo slutili, da sovraži Ak. gl. s tako besnim gnevom velike tvorce katoliške preteklosti in sedanjosti.

»Blato slovenske tradicije, ki nam je dala... Mahniča«

V svojem neizmernem gnevu proti vsej katoliški tvornosti v preteklosti in sedanjosti se je iznebil Akademski glas v svoji strastni polemiki proti Straži v viharju tudi sledeče gorostasnosti: »Priznamo, da tičite do kolen v blatu slovenske tradicije, ki nam je dala... Mahniča«!

Utinam tacuisses!

Pošteni akademski javnosti smo dolžni, da operemo Mahniča blata, ki ga je vrgel pigmejski Akademski glas iz svoje žabje perspektive na spomin take sekularne osebnosti kot je bil Mahnič.

Da bi ne bili na sumu enostranskega presojevanja, podamo glavne poteze Mahničevega delovanja in pisateljevanja po biografiji, ki jo je priobčil prof. Al. Ušeničnik v biografskem leksikonu o Mahniču.

Anton Mahnič (1850—1920) je začel posegati v kulturno življenje s pogovori »Dvanajst večerov« (1884), v katerih trdi, da je namen umetnosti »dvigati« in »kazati« višje ideje v vzornih podobah, vsekakor pa ničesar ne izražati, kar bi bilo »krščanstvu nasprotno«, ker je krščanstvo resnica; potem se je obrnil proti Stritarju, izredno sicer pohvalil njegovo kritično in literarno delo v formalnem in jezikovnem oziru... toda »da ne more z njim« v glavnih načelih; grajal je njegov pesimizem kot nekrščanski in njegove nazore o spolni ljubezni; isti nekrščanski pesimizem je grajal v Gregorčičevih Poezijah. S tem je vrgel M. v slovenski kaos baklo načelnega boja« (Priatelj).

Protikatoliška tendenca lista »Slovenski narod« in slovenskih liberalcev so mu dali povod za izdajanje revije »Rimski katolik«. Branil je rimsko katoliško vero slovenskega ljudstva zoper krive nauke... in motril je vse kulturno življenje, tudi politiko, le načelno, pod vidikom krščanskih načel. Načelnost, to je dominantna njegovih razprav; breznačelnost pomeni nejasnost spoznanja, negotovost hotenja... Načelo pa je resnično ali neresnično... Resnica se filozofsko izraža v metafizičnem idealizmu, ki mu je višek krščanstvo... Negacija krščanstva so spoznavni idealizem (n. pr. Kant; naša opomba), materializem, ki taji duha, naturalizem. Boj proti liberalizmu, še posebej proti katoliškemu liberalizmu na vseh poljih kulturnega dejstvovanja je bila glavna tema RK. M. zasleduje liberalizem pri raznih leposlovcih; napisal je načelni razpravi o spolni ljubezni, ki jo prikazuje v višji luči, ne kot zgolj temen gon čutnosti.

O narodnosti se glasi njegova izpoved »da smo dolžni narod ljubiti in narodnost si ohraniti... da ima vsak narod naravno pravico na podlagi narodnega jezika izobraziti se do najvišje stopnje, torej pravico tudi terjati, da se mu osnujejo vsa kulturna izobrazovališča od najnižjih do najvišjih«.

V raznih člankih je pojasnjeval verska vprašanja, kazal na pozitivne vrednote dogem, odkrival protiverske težnje nasprotnikov... opisuje »boj idej«... posvetil je posebno pozornost vzgoji in šolstvu... Nasprotniki so mu vzdali mnogo grdih priimkov (točno kakor Akademski glas Straži; naša opomba). Dal je pobudo za prvi katoliški shod (l. 1892), ki je dal katol. organizaciji celokupnega javnega življenja na Slovenskem »silno podlago« (Priatelj). Društvena in politična organizacija slovenskega ljudstva na temelju kat. ideje, vzgoja v smislu krščanskih načel, organizacija katol. znanstvenikov, so bile Mahničeve ideje, ji jih je potem povzel katoliški shod.

Priporočal je na kat. shodu gojitev sholastične filozofije in pozneje dal pobudo za ustanovitev Leonove družbe. Največjo skrb je obračal M. na dijaštvo; vedel je, da ni mogoče izvesti popolne reforme javnega življenja brez novega rodu. Izdal je posebno dijaško prilogo RKa za srednješolce z namenom, vzgajati »Slovenecem može-mislitelje, može-značaje«. Srednješolska oblast je vsem dijakom prepovedala RK (kar očituje neverjetno ozkosrčnost tedanjih časov; opomnili mi).

Mahničeve ideje so osvojile majhno četo slovenskih visokošolcev na Dunaju in ustanovilo se je l. 1894 prvo slov. kat. društvo »Danica«. Glasilo akademikov »Zora« je prvi čas vzel RK kot prilogo.

Za politično in socialno organizacijo katoliškega ljudstva je Mahnič položil temelje s svojim idejnim delom. Od l. 1897 je posvetil vse svoje delo Hrvatski. Po vzorcu RK je ustanovil 1903 Hrvatsko Stražo, ki je posegla takoj načelno-kritično v hrvatsko književnost ter kakor prej med Slovenci začel z neizprosno logiko zasledovati liberalizem, tudi katoliški, v politiki in v vsem javnem življenju. Naglašal je potrebo očitne, pogumne izpovedi katoliških načel in potrebo filozofske izobrazbe v »intelektualnem kaosu moderne inteligencije«. Prav tako se je M. posebej zavzel za visokošolce in na njegovo pobudo se je ustanovilo že l. 1903 na Dunaju hrvatsko kat. akad. društvo »Hrvatska«; l. 1905 pa je začela izhajati »Luč« kot glasilo hrvatske kat. omladine. Tudi je dal pobudo za hrvatsko Leonovo družbo.

Poleg načelnega radikalizma je začel naglašati potrebo življenjskega radikalizma, ki ga omogočuje askeza. Spoznal je, da je vnanje izpovedanje katol. načel brez katol. življenja »karikatura« krščanskega idealizma.

Ljudstvu je hotel biti vse; duhovnike je vzpodbujal, da so prirejali analfabetske tečaje, ustanovil je list »Pučki Prijatelj«, priredil zadružni tečaj, pošiljal mladeniče v zadružne šole, snoval po du-

hovnikih zadruga, trudil se za hrvatsko brodersko društvo, ustanavljal za dijake v Parizu konvikt...

L. 1904 je započel odločno borbo za hrvatski pouk kršč. nauka in zagrozil učiteljem, ki bi mesto izgnanih duhovnikov poučevali v italijanskem jeziku verouk, z izobčenjem, dokler ni l. 1908 prodrl s svojimi zahtevami. Prav tako odločno je branil glagolico zoper avstrijsko vlado in Italijane, ki so jo hoteli iz cerkve na Kvarnerskih otokih izriniti. Ustanovil je v to svrhu »Staroslovensko akademijo«, ki naj bi širila znanje glagolice.

Za duhovnike je ustanovil poseben list »Svečenička Zajednica«. Za vse te liste je priredil posebno tiskarno »Kurykta« v škofijskem dvorcu v Krku.

Majniško deklaracijo je l. 1917 takoj podpisal in je v vrsti člankov v Novinah dokazoval, da proti nemškemu imperializmu za južne Slovence ni druge rešitve kot združitev Jugoslovanov. Dunajska vlada ga je hotela zaradi teh člankov, kakor mu je zagrozil avstr. min. predsednik s pismom 24. septembra 1918, »mit ganzer Staatsgewalt zerdrücken«; a bilo je že prepozno.

Ko so pa Italijani zasedli otoke, se je obrnil spet proti njihovemu nasilju. Izročil je 31. decembra 1918 za mirovno konferenco spomenico, ki je v njej protestiral proti italijanskemu nasilju in 3. januarja 1919 je napisal italijanskemu podadmiralu Cagniju odločen protest, ker se je italijanska oblast vtikala v cerkvene razmere. Nato so ga deportirali v Rim. Še iz pregnanstva je 12. septembra 1919 poslal pismo (»Nar. Politika«, 1919), v katerem se zavzema za državno edinstvo SHS, češ, da je to providencijsko dejstvo in da je samo treba skupni državi »utrditi temelje« (krščanske demokracije).

Ob koncu svetovne vojne je napisal večji spis, v katerem opisuje razvoj radikalizma in liberalizma, ki nujno vede v razsulo, kakor je to dokazala svetovna vojna.

Malo pred smrtjo je napisal svojo oporoko hrv. slov. kat. dijaštvu.

Mahnič je bil mož načel in glasnik kat. kulturne ideje; vse, kar je pisal, je bilo v službi ideje. Prepričan je bil, da je kat. ideja narodom princip najglobljega življenja in da v svoji univerzalnosti vsebuje vse ali vsaj ne izključuje ničesar, kar je pravo, dobro in lepo; zato je bil neizprosno v borbi proti negaciji te ideje, zoper liberalizem. — Njegova brezobzirnost proti nositeljem liberalizma je bila neredko manj simpatična.

»To in ono je izrekel prenačljeno.«

V literarni kritiki je brezdvomno v marsičem pretiraval in v svoji logiki doganjal stvari, ki nanje nihče ni mislil, ker čustva prevladujejo pred logiko, zlasti poezija je dostikrat izraz miselnega nejasnega občutja.

Toda namen Mahničeve kritike ni bil predvsem formalno-umetniški, ampak »pojasniti duševno obzorje« in njegov odnos do krščanske resnice. Nadalje je presojal vso literaturo s stališča mladinskega vzgojitelja. »Mladino, Bog mi je priča, sem imel pred očmi pri vsaki vrsti, ki sem jo pisal.«

Toda pravi pomen: »M.-ev aut aut je storil konec slov. polovičarstvu... in elastičnemu kolebanju navzgor in navzdol, na desno in levo« (Slov. narod). »Po svoji načelnosti, bojevitosti in odločnosti je bil to sekularen duh, ki je mogočno vplival na svojo dobo: pozitivno s svojim delom in negativno s svojim odporom« (Lončar).

K temu pripomnimo: Nevenljiva zasluga Mahničevega genija je, da je izkopal slovenskega človeka iz naplavin malomeščanskega in polutanskega naprednjaštva, ki je hlapčevalo židovsko-framasonskemu, nemško-protestantskemu liberalizmu. Bil je Mahničev samorasel orjaški duh, ki se je z neverjetno smelostjo dvignil proti prepotenci Dunaja in prešernosti Italije. Naravnost neverjetno se zdi, da more vprav akademski list s tako histerično površnostjo blatiti tega Slovenca-velikana, ki je z elementarno eruptivnostjo intuitivnega vidca po-

Na univerzi v Oxfordu se je pred nekaj leti osnovala posebna stolica za tzv. popularno teologijo. V rednih večernih kurzih predavajo profesorji teologije najvažnejše iz posameznih panog bogoslovja: sholastično filozofijo, dogmatiko, moralno, cerkveno zgodovino in cerkveno pravo, in to v takem obsegu, da se v štirih letih predela v glavnih obrisih vsa teološka tvarina. Kurzov se udeležujejo slušatelji vseh fakultet. Tako je poskrbljeno, da gre vzporedno z izobrazbo v profanih znanostih tudi poglobljeno poznanje verskih resnic. S tem je zmanjšana nevarnost, da pride do krize in do preloma v verskem življenju inteligentov, dočim je ta kriza skoro neizogibna, če stoji poleg visoke strokovne znanstvene izobrazbe le neko rudimentarno versko znanje, ki ga mlad človek odnese s srednje šole. — Podobno kakor v Oxfordu je za versko izobrazbo akademске mladine poskrbljeno tudi po drugih večjih univerzah, n. pr. v Parizu. Z istim namenom se prirejajo v Salzburgu vsakoletni počitniški tečaji, tkzv. Salzburger Hochschulwochen, ki so nekaka priprava na katoliško univerzo v Salzburgu. — Tudi pri nas se bolj in bolj javlja želja po bogatejšem verskem znanju, in bo treba misliti na sorodne tečaje.

Katoliška akademska zveza »Turicia«, najstarejša v Zürichu, je praznovala novembra l. l. svojo 75-letnico. Govor zveznega svetnika Etterja, ki je starešina »Turicie«, o misiji akademika v današnji dobi je našel globok odmev v vsem švicarskem tisku.

Sestanek švicarskih akademikov. Delegati vseh treh švicarskih federacij katoliških akademikov in akademikov so se sestali ob navzočnosti svojih dušnih pastirjev in zastopnika Pax Romanae 8. novembra v Zürichu, da bi obravnavali več važnih zadev, ozir. projektov. Po izmenjavi misli je prišlo do zelo važnih zaključkov kar tiče religiozna vprašanja, ozir. tisk in sodelovanje s Pax Romano.

Brezposelnost med mladimi intelektualci. V Švici je bilo v začetku l. 1935 okrog 6000 mladih brezposelnih tehnikov, inženjerjev, arhitektov, kemikov i. t. d., ki so položili prošnje za javno službo. Kakih 1000 ni vložilo prošenj, tako da je bilo v tem času v Švici okrog 7000 brezposelnih tehnikov. Število vseh diplomiranih tehnikov znaša okrog 20.000; od teh je torej dobrih 30% brezposelnih. V Italiji je število diplomiranih medicincev narastlo od leta 1913 do l. 1933 za 119%, dočim je prebivalstvo narastlo v istem času le za 17%.

Razpust največje katoliške dijaške zveze v Evropi. Dne 27. oktobra t. l. se je moral svobodno raziti nemški »Cartell-Verband«, ki je bil ustanovljen leta 1856 in je vključil raznim sovražnostim od kulturnega boja do danes dosegel čudovit razmah. Cartell-Verband je imel važno vlogo v nemškem katoliškem življenju, saj je šla cela vrsta vodilnih osebnosti skozi njegovo šolo. Gleichschaltung...

Česka liga akademika, najstarejša češka dijaška organizacija je bila ustanovljena leta 1906. v zelo razgibanem času. Baš takrat so bili katoliški akademiki hudo preganjani od svojih liberalnih kolegov. To je

tudi vzrok, da se je ustanovila nova organizacija. Češka katoliška liga je ves čas svojega obstoja, kljub vsem mogočim oviram dobro završila svojo nalogo med študenti praških visokih šol: braniti katoliške interese in širiti katoliško idejo.

Zveza poljskih katoliških inženjerjev. Katoliška akcija v Varšavi je ustanovila novo zelo važno sekcijo z imenom »Zveza poljskih katoliških inženjerjev«. Trenutno šteje 40 članov. Pričakuje se, da bo število hitro naraslo.

Kanada. Akademiki, ki študirajo na kanadskih katoliških univerzah v Montrealu, Ottawi in v Quebecu so ustanovili »Zvezo kanadskih katoliških študentov«. Ta nova »Zveza« je bila na praškem kongresu sprejeta v »Pax Romano«.

Japonska katoliška dijaška zveza je bila ustanovljena leta 1927. Svoj delokrog ima na vseh petih univerzah v Tokiju (ena od teh je katoliška, ki jo vodi nemški jezuiti). Vsako leto priredijo katoliški japonski akademiki velike manifestacije, katerih odmev je čutiti po vsej Japonski. Leta 1930. n. pr. ob priliki 1500 letnice sv. Avguština, l. 1932. za praznik sv. Alberta Velikega, l. 1933. na čast kardinalu Newmanu. Nadalje se vršijo mnogi tedni za poglobitev verskega in intelektualnega življenja. — Leta 1926. je pričela izhajati revija »Hikari«, ki je l. 1930. dobila ime »katoliške študije«. Lansko leto pa so se japonski katol. akademiki preselili v lastno hišo.

Kitajski akademiki se organizirajo. V septembru so se zbrali v Šanghaju voditelji kitajske Katoliške akcije. Tam je bilo tudi nekaj akademikov in njihov dušni pastir. Sklenili so, da bodo v pratkem ustanovili Zvezo kitajskih katoliških akademikov, ki bo stopila v Pax Romano.

Knjižnica katoliške univerze »Amora« v Šanghaju. Univerza Amora, ki so jo očetje jezuiti ustanovili v Šanghaju, je sklenila zgraditi novo veliko poslopje; znaten del tega je rezerviran za knjižnico. V nji bo prostora za okoli 250.000 zvezkov. Poleg administrativnih in drugih važnih prostorov bo tudi ena velika čitalnica za dižake s približno 200 prostori in ena ne manjša za profesorje in občinstvo.

Na katoliški univerzi v Peking je dne 22. junija 1935 diplomiralo 120 akademikov. Je to peta generacija, ki je diplomirala na tej univerzi. Zastopane so bile vse fakultete: diplomirali so iz literarne zgodovine, iz kitajskega jezika in literature, iz zapadnih jezikov, zgodovine, sociologije, ekonomske politike, matematike, fizike, kemije, prava, medicine, pedagogike in filozofije.

Naša borba velja predvsem komunizmu, ki ima v teh težkih časih lahko pot. Marsikdo se mu pridruži samo zaradi nezadovoljstva, ne da bi vedel, kaj prav za prav komunizem hoče.

medel z gnolobo tedanjega liberalizma, ki je tiščal pristno slovenskega človeka k tlom. Mladini pa je odpiral poglede v globine krščanskega idealizma, ki je v preteklih stoletjih ustvarjal pri vseh narodih nevenljive umotvore na vseh poljih umetnosti, leposlovja, kulture sploh.

Duševne vrednote tehnike

Ze nekaj časa sem se dviga precej ščitov v obrambo stroja ali na splošneje povedano, tehnike. To so članki, ki polnijo vsako toliko dnevnike ali njihove priloge; tu pa tam se odenejo ti zagovori kar v obliko knjige. Med njimi je nekaj takih, ki doprinašajo dragocen delež k rešitvi važnega problema, ki že nekaj desetletij zanima vse, ki zasledujejo ogromni razmah tehniških uresničitev.

Vprašanje je: ali koraka napredek človeške tehnike vstric z duševnimi vrednotami, ali pomenja zastoj, da, morda celo nazadovanje teh? To je tisto sporno vprašanje, ki pa nanj večji del izobraženstva odgovarja navsezadnje nepovoljno za tehniko.

K sreči prihajajo take obtožbe od ljudi, ki so sicer lahko najizobraženejši in sposobni možje v drugih strokah, toda ne poznajo prav nič niti bistva niti možnosti tehnike. Splošno mnenje je, naj stroj podpira človeka v njegovem delu in dolžnostih, naj naredi hitreje in bolje to, kar človek naredi v daljšem času in ne tako dovršeno. No, če so bili prvi stroji zgrajeni res s tem namenom, se je v nadaljnjem vsekakor mislilo na stroje, ki bodo zmožni narediti nekaj, čemur človek ne bi bil v nobenem primeru kos.

Tako so doživeli spočetka velik razmah poljedelski in tekstilni ter dvigalni stroji, dalje stroji za zemeljski in pomorski prevoz. V naslednjem pa se je tehnika lotila del, ki prekašajo človeško naravo — zrakoplovstva in podmorske plovbe.

In prav v tem dokazuje tehnika svoje transcendentno bistvo: premaguje materialni svet, razširja z novimi odkritji polje človeškega udejstvovanja in istočasno spreminja potencialne pogoje danih oblik v dejansko stvarnost izkustvenega sveta. S te strani se nam v gotovem smislu prikazuje kot nadaljevanje dela božjega stvarjenja.

Nehote nas je Akad. glas opozoril na Mahniča, kladivarja nove dobe in naša naloga bo, da si ob Mahničevih idejah tudi mi bolj in bolj izjasnimo pojme in preganjamo temo in konfuznost nam tujih ideologij, ki jih s tako doslednostjo širi Akademski glas.

Na praktičnem polju pa žanje tehnika hvaležnost vsega človeštva s tem, da ga odrešuje od prokletstva truda in napa, ki visi od izvirnega greha nad njim.

Ne smemo dalje pozabiti, da so ogromna dela starih časov, ki še danes vzbujajo naše občudovanje: velikanke piramide Faraonov, kiklopski jezovi Nila, veličastne rimske zgradbe in podobno, bila zgrajena za ceno nedopovedljivih muk in trpljenja ter čisto življenja tisočev in tisočev sužnjev, ki jim niso bile priznane nobene človeške pravice in ki so jih biči krutih biričev priganjali kot živino k delu.

Tehnika je nasprotno zboljšala pogoje človeškega življenja: naprtla je stroju težavnejša dela in nehvaležnejše napore, dočim je prihranila človeku le tiste, ki ne zahtevajo samo njegove telesne sile, marveč tudi duševne zmožnosti.

Stroj je torej po svojem nastanku določen v to, da je sotrudnik, bolje dobrotnik človeku, da zmanjša njegove muke, izpopolni to, kar more človek le nepopolno narediti, da mu skrajša čas dela ter mu pusti močnost v preostalem razvijati in spopolnjevati svoje naravne zmožnosti.

Toda namesto teh dobrot je stroj mnogokrat, da prečestokrat, ljudem le v škodo. Tega pa ni kriv on, temveč tisti, ki se stroj v njih rokah nahaja. Ti bi morali spremeniti svoje koristi in opustiti svoj nenasitni pohlep po dobičku. Stroj torej sam na sebi ne ustvarja bede in proletarijata.

Vidimo, da je tehnika v resnici odkrita prijateljica ljudem in zasluži vso njihovo hvaležnost. — Toda ona je brez brambe v človeških rokah. Ljudje se je lahko poslužujejo, kakor se je hočejo in jo, žal, prečesto izrabljajo v hudobne namene. — Toda očitki naj se potem naslavlajo na pravi naslov.

Dokumenti 'miru in zadovoljnosti' v SSSR

Oglejmo si v luči nekaterih važnejših dogodkov razmere v SSSR, tiste razmere, na katere »Straža« ne more »vreči svojega črnega jezuitskega plašča« in kjer v smislu »svojega tipičnega klero-fašističnega fanatizma« ne more »kompromitirati vsak zagovor najosnovnejših pravic, demokracije, svobodne besede in svobodne misli...« (vse to po zadnjem »Glasu akademskem«).

V Kijevu se je vršil proces proti 24 Ukrajincem, članom ukrajinske protiboljševiške organizacije, ki je bila razpredena na ozemlju Kijeva, Černihiva in Dnipropetrovska. Organizacija je imela tajno tiskarno in knjižnico. Njeni člani so preoblečeni v banduriste (godce) potovati po deželi in širili svoje ideje. Voditelja te organizacije, nekdanja ukrajinska oficirja Tyčenko-Holub in Zlotnyk-Zlotnykijskyj sta bila obsojena na smrt, drugi pa na ječo od 3—10 let. (Izvestja, 16. 10. 1935.)

V vasi Velyki Budky je bil izvršen atentat na predsednika kolektivnega sovjeta, ki je slovel kot goreč pristaš komunističnega režima (Ukrainske Slovo, Paris, 20. 10. 1935). V mestu Zownin so kmetje ubili iz Moskve poslanega nadzornika pri pospravljanju žita. (Ukrainske Slovo, 3. 11. 1935.) V zadnjih časih sovjetsko časopisje mnogokrat poroča o napadih na poštarje, ki nosijo denar (n. pr. vas Prelestnoje, kolodvor Zelennaja itd. po Wisti, Kijew, 2. in 4. 10. 1935).

Pred kijevskim sodiščem se je vršila velika

razprava proti sedmim učiteljem, ki so bili obtoženi, da so ukrajinski nacionalisti (tako cenijo Sovjeti narodnost; kako naj verjamemo v iskrenost njihovih prijateljev pri nas, ko so jim usta polna najlepših besed o slovenstvu in slovenskih interesih? op. ur.). Glavni obtoženec učitelj Worovskij je bil obsojen na smrt. Na daljši zapor sta obsojena tudi predstojnik dotičnega sovjeta in sovjetski šolski nadzornik, ker nista preprečila narodnostnega delovanja omenjenih učiteljev (Wisti, Kijew, 5. 10. 1935). V Harkovu je odkrila strankina kontrola protirevolucionarno organizacijo med železničarji. 20 oseb je bilo aretiranih. (Samostijnist, Černiwei, 3. 11. 1935.) Centralni komite komun. stranke v Harkovu je razveljavil večino članskih legitimacij v nekaterih fabrikah in institutih v Harkovu. Izkazalo se je namreč, da je kontrolna komisija sprejemala v stranko v prvi vrsti protikomunistične elemente. (Wisti, 5. 10. 1935.)

Sovjetski tisk se pritožuje nad sabotiranjem in poškodovanjem kolektivne lastnine (namerno povzročanje železniških nesreč, premog za lokomotive mešajo s peskom, kradejo stroje itd.). V tem letu so nalašč poškovali velike množine sladkorne pese in krmili z njo živino, kar je strogo prepovedano. Pri žetvi konoplje so namenoma poškovali stroje. (Wisti, 30. 9. 1935.) — Taka poročila se vlečejo po časopisih dan za dnem. Brez komentarja.

Stražarke

Apparuit benignitas

(Za božični čas.)

Takole je apostol narodov predstavil Odrešenika Titu in s tem tudi nam: »Prikazala se je dobrota in ljudomilost Boga, našega Odrešenika.«

Pavel je bil psiholog. Vedel je, da se človeško srce dobroti odpira, mrzloti in sebičnosti pa zapira. Ali je mar danes drugače?

Ali smo že kdaj pomislili, da je dobrota zares velesila, ki najbolj gotovo zmaga? Da je kakor čudovit ključ, ki odpira srca nevednih, zapeljanih, razočaranih, prevaranih? Da je kakor solnce življenja, ki sije v mrak zagrenjenosti in v temo obupa prižiga nove zvezde, — ki mrzlo resignacijo spreminja v toplo bogovdanost in v človeško bedo prinaša dejansko pomoč?

Ko govorimo o dobroti, imamo navadno v mislih tisto, ki z radodarno roko in ljubečim, sočutnim srecem deli onim, ki imajo malo ali nič. Pa je še druge vrste dobrota, ki nam je vsem možna, ki od nas ne zahteva niti časa niti denarja — tista, brez katere je še tako obilna radodarnost mrtva in brez duše. Je to dobrohotnost v pogledu, prizanesljivost v besedi, naklonjenost in odpuščanje v srcu. Ali ne čaka tudi nas visokošolke — zdaj in pozneje v življenju — poslanstvo, da postanemo nositeljice dobrote? Kaj je ženi bolj primerno, kaj njeni mehki duši bolj svojsko kakor dobrota! In to tista velika, lepa, močna dobrota, ki mora biti vsa zakoreninjena v nadnaravnosti, če naj vzdrži vse preizkušnje, v katere bo prišla zaradi človeške mrzloti, nerazumevanja, sebičnosti, cinizma in

zlobe. V tisti nadnaravnosti, ki gleda v vsakem sočloveku otroka božjega, še več, Kristofora — Kristonosca! Naravnost božja moč je v dobroti. Nobena druga lastnost duše ne seže tako globoko v duše kakor ona. Redkokdaj ostane brez odziva: kjerkoli so zanjo pripravljena resonančna tla, mora odjekniti.

Zato se moramo vzgojiti k dobroti. Ne pravičnosti, ki maščuje, ampak ljubezni, ki zagovarja, prizanaša, odpušča, potrebujemo.

Ali so n. pr. polne dobrote naše besede? »Besede sicer niso dejanja, pa vendar morejo biti besede dobra dejanja,« pravi Shakespeare. Beseda more uničiti ali poživiti — peklerska ali nebeška moč je v nji. In naše misli? — Dobrota nikoli ne udarja, ne kliče ognja z nebes na zemljo, ampak vse prenese, vse odpusti.

O Kristusu je napovedal prerok, da »nalomljenega trsa ne bo zlomil in tlečega stenja ne upihnil.« Evangelij pa poroča o njem še več: pertransiit benedicens. Vse strani so polne njegove dobrote. Vedel je, da je pri ljudeh več nevednosti kakor zlobe, in zato je le zagovarjal, tolažil, odpuščal.

Vsem se nam hoče ljubezni, dobrote. Pa tožimo, da je je tako malo na svetu. Res, dokler jo bomo iskali zunaj sebe, bomo doživljali razočaranja. Vse doslej, da pride nad nas kakor razodetje: nikjer drugje kot v svoji lastni duši jo moramo ustvariti.

Več duhovne orientacije!

V človekovi duševnosti moramo razlikovati dve sferi: na eni strani sfero njegove duhovnosti, ki je hkrati njegov svet načelnosti in sfero njegovega doživljanja. Ženska duševnost je navadno bližja drugi sferi, t. j. sferi doživljanja. To pa je enostransko, zato moramo stremeti za tem, da vlada med obema pravo razmerje, harmonija. Vse preveč se namreč dekleta izživljamo čustveno in vse premalo pažnje posvečamo vzgoji duha, vzgoji duhovnosti in iz nje izvirajoče načelnosti, ki je potrebna za reševanje vprašanj, ki se nam vsak dan stavlja.

Potrebna nam je duhovna orientacija, ki nas usposablja, da moremo svoj svetovni nazor spoznavati ter odločna načelnost, da ga moremo braniti proti zmotam. Saj danes krščanstvo ni več samo religija, ampak je svetovni nazor, ni nikaka privatna zadeva vsakega posameznika, temveč je stvar javnega življenja. Če bomo svoj svetovni nazor dovolj poznali, se nam ne bo treba bati nikakih ugovorov, vsi bodo spričo njega postali malenkostni in ničeviti.

Dolžnost vsake izmed nas je, da se pouči o vseh vprašanjih, ki zadevajo naš nazor. Saj so vprav danes na univerzi trenja silna, saj živimo sredi ostrih debat na razkolu časov, saj zahteva življenje od nas popolno doslednost. Vsak dan se pojavljajo novi problemi, vsak dan stojimo pred novimi vprašanji. Ne moremo se jim izogniti, čas terja odgovor, kakršenkoli že, a reševati mo-

ramo stavljena vprašanja in ne moremo preko njih.

Nam dekletom se odpirajo še prav posebna področja študija in dela; saj more nekatera vprašanja vprav ženo proučevati z mnogo večjim razumevanjem. Razen tega pa vemo, da zadevajo nekateri problemi vprav ženo kot ženo. Ali moremo torej pričakovati, da jih bo mesto nas kdo drugi reševal? Ne! Žene same smo često zato poklicane, me same moramo često izpovedati, kako pojmujeemo to in ono v luči našega krščanskega svetovnega nazora.

Tej svoji nalogi pa ne moremo biti kos brez potrebnega študija in brez zadostne načelne orientacije. Dolžnost vsake izmed nas je, da se sama izobrazuje, oziroma, da se udeležuje načelnih predavanj in debat.

Da bi obravnale razna aktualna vprašanja, je »Savica« zasnova serijo debatnih večerov, ki se vrše vsak četrtek v društvenem lokalu. Pri teh razgovorih se je pokazalo, kako so bili taki večeri potrebni. Doslej sta se vršila dva debatna večera, na katerih smo govorile o zgodovinskem razvoju oblike zakona, o odnosu Cerkve do javnega udeleževanja žene, o indeksu prepovedanih knjig, o izvirnem grehu in raznoterih drugih etičnih in apologetičnih vprašanjih. Po novem letu pa nameravamo obravnavati vprašanja, ki tičejo ženo v zakonu, na podlagi okrožnice »Casti connubii«.

Ples v Savoju

Stražarka, ki je po naključju, vabljen od neke družine, pred nedavnim prisostvovala opereti »Ples v Savoju« (kje, to nas zaenkrat ne zanima), nam piše:

Življenje v baru se prikazuje v jarki luči: nastopajo ljudje, ki se nebrzdano vdajajo sli in pohoti. Najbolj žalostno vlogo ima žena: je to kari-

katura ženske, ki je odvrгла zadnjo sled nračnosti in sramežljivosti.

Temu odgovarja vedenje moškega do nje.

Višek neokusnosti in nizkosti je ples glavnih plesalk v nočnem lokalu in balet. Vsa predstava žali čut vsakega, ki je količkaj tankočuten in je skrajno poniževalna za ženo!

AKADEMIČARKE

Karitativni krožek »Savice«. Ker je v Ljubljani toliko bede, in vedno premalo karitativnih delavcev, in ker so naše visokošolke pokazale mnogo smisla za karitativno akcijo, se je pred kratkim ustanovil karitativni krožek visokošolk, ki naj sčasoma postane akademska Elizabetna konferenca. Sicer se je krožek formalno šele sedaj osnoval, karitativno delo pa je bilo med nami že mnogo starejše. Ze par let je namreč »Savica« o Božiču in Veliki noči obdarovala potrebne družine z živili. Letos je bila naša akcija še nekoliko širša. Po trgovinah smo naprosile nekaj živil in blaga in ga porazdelile med potrebne. Obdarovale smo nekaj družin v Veliki Sibiriji na Barju, kjer je menda danes potreba največja. Poleg tega skrbi naš krožek za devetlansko družino v predmestju. Zeleti bi bilo, da se krožek razširi in da skrbi predvsem za potrebne tovarišice, ki jih je na naši univerzi že dovolj.

✱

Katoliške študentke v Franciji so organizirane v 30 krajevnih organizacijah, ki imajo svojo centralo v Parizu. Njihova zveza ima že več sekretariatov: sekretariat za socialno delo, medicino, jurisprudenco, farmaceutiko. Vpliv mednarodne izmenjave izkušnj pri delu na kongresu Pax Romanae v Pragi se tu že pozna. Sploh se povsod opaža težnja po strokovnih odsekih v katoliških študentskih organizacijah.

Novi dijaški sekretariati. Francoska federacija katoliških dijakov je ustanovila različna posebna tajništva: medicinski sekretariat s sedežem v Montpellieru, sekretariat za farmaceutiko (sedež v Parizu), sekretariat za juristke (sedež v Parizu) in socialni sekretariat (začasni sedež Pariz). Med drugimi imajo ta tajništva tudi namen, da zasigurajo zvezo med francoskimi katoliškimi dijakinjami in Pax Romano.

SREDNJA ŠOLA

Praznik Brezmadežne v Mariboru. Za dostojno proslavo tega svojega praznika so se mariborske dijaške kongregacije po navodilih svojih voditeljev vestno pripravile in moremo reči, da je mariborsko katoliško dijaštvo z letošnjo proslavo Brezmadežne najlepše izpričalo, da strnjeno stoji za svojimi katoliškimi ideali in da se v njem budijo nove sile, ki se ostvarjajo v odločni katoliški aktivnosti. Na predvečer smo napolnili Alojzijevo cerkev, da smo poslušali krasne in globoke besede g. voditelja, počastili Najsvetejše in opravili sv. spoved. Na praznik sam pa je bila naša prva pot k obhajilni mizi. Ob 10 dopoldne smo zborovali v dvorani Zadrúžne gospodarske banke. Vse besede, ki so jih tam govorili zastopnik kat. starešinstva, zastopnik kat. akademskih društev in dijak sami, so izzvenele v tole misel: Doba v kateri živimo, je doba kaosa, a obenem doba najsilnejše delitve duhov. Slovensko kat. dijaštvo ve, kje mu je mesto, njegova pot je odločna in ravna. Največja prireditelj tega dneva pa je bila večerna

akademija. Že pred začetkom je bila dvorana do zadnjega kotička zasedena. Akademije se je udeležilo mnogo odličnikov iz vrst kat. starešin in mariborskih duhovnikov s prevzvišenim g. knezoškofom dr. Tomažičem, ki je govoril mladini lepe vzpodbudne besede. Na sporedu je bilo petje moškega in deškega zbora, pozdravni govor, žive slike iz Marijinega življenja in krasen Ghéonov igrokaz: Sultanova hči in dobri vrtnar. Vse točke so bile posrečeno izbrane in dobro izvajane. Organizacija je bila vzorna. Spomin na 8. december naj nas spominja, da smo sinovi Brezmadežne!

Prerez razmer na ptujski gimnaziji. Omenil sem že, da so smatrali našo gimnazijo za »tovarno« marksistično usmerjenih dijakov. O katoličanih ni bilo mnogo glasu, čeprav so v vsakem razredu (mnogokrat že v prvem) razdeljeni v več skupin — navadno v katoliško in liberalno. Zgodilo se je tudi, da sta se ta dva tabora stepla, da s pestmi izvojujeta zmago svojim idejam. Taki prepri in takšna navdušenja so se navadno končala v konferenčni sobi, kjer so obsojili poenajstje te mladine za posledice pubertete in preveč vroče krvi. Včasih so bili ti prepri izzvani z žalitvami, pri tem so morali največkrat trpeti katoliški dijaki. Ob takih razmerah so »reči evangelisti« imeli lahko delo. Kakšen je torej položaj letos, je lahko uganiti! Po štirih mesecih dela, večkrat tudi razočaranj — se pa le pozna med dijaštvom vpliv in zavednost katoliških dijakov. — Tudi naše vrste so že hoteli cepiti — vzrok temu je bila naša zahteva, da moramo spoznavati tudi sovražnika, ne pa samo svojo idejo. Kmalu so naši tovariši uvideli, da se bomo borili lahko le tedaj, če bomo sovražnika napadali, ne pa, kakor doslej, se samo branili in to večkrat celo neuspešno! Tako ne bomo nikoli nič dosegli. — Novo leto 1936. bomo začeli v delu, šli bomo po poti, ki nam jo je zažrtala Ojka — delo, ki smo ga začeli, moramo dokončati — seveda z uspehom!

KNJIGE

Mohorjeva družba je svojim 44.313 članom razposlala knjige za leto 1935, in sicer vsakemu pet: Koledar za l. 1936., Večernice 88. zvezek: Stiški tlačan (Ivan Zorec), Anton Martin Slomšek II (Fr. Kovačič), Zgodovina slovenskega naroda 13. zvezek (J. Mal) in Vatomika (Weiser-J. Pucelj). V kako podrobnejšo oceno posameznih knjig se na tem mestu ne moremo spuščati, omenimo naj zato le na kratko nekaj misli, ki nas obhajajo ob pregledovanju letošnjega knjižnega daru. Koledar, ta najbolj razširjena slovenska ljudska knjiga, je prav za prav simbol naše narodne skupnosti. To predvsem letos, ko je v njem seznam vseh članov. Na podlagi tega si lahko napraviš kaj nazorno podobo, kje vse po svetu je raztresena slovenska kri. — Izmed člankov naj omenimo te: Slovenska beseda (dr. R. Kolarič), Naša vas (Fr. Pernišek), Boljševizem (dr. I. Ahčin), Delavec in njegove pravice (R. Smersu), Argentina in Slovenci (Fr. Krašovec). Z ozirom na poljudni slog spisov in na razširjenost knjige, ne moremo

Anketa o srednji šoli

Dopis iz Celja.

Celjska gimnazija je bila že od nekaj torišče hudih bojov in trenj. Nemci so večno hoteli imeti svoj Cilli, Slovenci pa svoje grofovsko Celje. Ta borba se je zanesla tudi na gimnazijo, ki je trajala do osvobojenja. Kakor se dalje ni ognilo naše gimnazije trenje med liberalizmom in klerikalizmom, tako ji tudi ne prizanašajo zmešnjave sedanjih dob. V vrvenju najrazličnejših nazorov in struj si marsikateri dijak ne zna poiskati poti iz zmede; kajti šola mu je ne pokaže, ali pa ga celo zavaja na napačno pot.

Na zavodu sta dve društvi, ki hočeta pokazati študentu pot v življenje. Vsako si hoče dobiti čim več članov zase in jih vzgojiti v svojem duhu. Pred leti so se v naše vrste zasejale ideje marksizma, ki nam je iztrgal precej fantov, sposobnih, da bi postali voditelji in branitelji naroda in neustrašeni zagovorniki in boreci Kristusovi. Temu je bila največ kriva doba, ki je polagala vso važnost na zunanji sijaj in ne na notranjo poglobitev. Ta generacija je odšla in razmere so se v tem oziru znatno popravile.

V dneh, ko je družba nekaterih hotela vse javno življenje vladati sama, je prevzela vse katoliško misleče dijaštvo kongregacija. V težkih dneh, ko so jo popolnoma potisnili med cerkvene zidove,

ni hiral, ampak se je idejno in številčno krepila. Katoliška mladina je spoznala, da ni vse njeno delo in poslanstvo v prirejanju sijajnih akademij in proslav, ampak v poglobljenju samega sebe, v upodobitvi Kristusa v nas.

Kongregacija se je v zadnjih dveh letih idejno in številčno tako okrepila, da predstavlja na naši gimnaziji moč, ki jo je treba in jo bo treba vedno upoštevati. Neko posebno lahko veselost je prinesla v naše vrste močna armada nižješolcev. Z akademijo na praznik Brezmadežne smo pokazali svetu, da smo vesela, delavna in pobožna slovenska mladina.

Zlasti letos se je začelo na naši gimnaziji izredno živahno delo na vseh straneh. Poleg navadnih dijaških mesečnikov so začeli prihajati k nam razni časopisi najnovejšega in tudi starejšega izvora, kakor »Mlada pota«, »Akademski glas«, »Naša volja«, »Straža v viharju«. Ker so se radi teh časopisov vneli prepri, je g. direktor storil pametno potezo: prepovedal je na gimnaziji širjenje in prodajanje vseh časopisov in brošur.

V zadnjem času vlada na gimnaziji sumljiv mir, kot tišina pred nevihto. Čuti se, kot bi začel pod krinko profitašizma in boja za človečanske pravice pihati nov veter! Slutimo, odkod.

Razvoj kapitalizma do današnjih oblik

(Nadaljevanje)

Te oblike zgodnjega kapitalizma so se začele pod ugodnimi razmerami nadalje razvijati in spopolnjevati. Vzpodbujevalno na ta razvoj so vplivale križarske vojske (11.—13. stol.), ki so prinesle novega razmaha trgovini in pospešile uveljavljanje denarja kot menjalnega sredstva. Odkritja (15. in 16. stol.) so odprla nove trge in odkrila nove denarne vire (zlato, srebro itd.), kar so (namreč nov kapital) lahko izrabile tehnične iznajdbe (parni stroj, odkritja v kemiji, elektrotehnika itd., zlasti v 19. stol.) za povečanje produkcije z racionalizacijo. Novo gospodarstvo se je poslužilo sprva že obstoječih srednjeveških sejmov, ki so imeli posebne statute in določila glede pogodb, plačevanja itd. Pozneje so se ti sejmi — blagovne borze — selili s smerjo trgovine, kmalu pa so dobili kot dodatek trg za denar. L. 1507 je bila ustanovljena londonska borza.

Prehod iz obrti v nov način proizvodnje se je izvršil preko manufakture. Obrt, kjer je posameznik izdeloval samo posamezne sestavne dele (n. pr. ure) ali pa, da je naredil na določenem proizvodu samo en del (za bučke n. pr. reže prvi žico, drugi jo oblikuje, tretji napravi kapico itd.). S tem se je povečala ročnost in število v določenem času izgotovljenih proizvodov je naraslo. Delavec, ki je moral biti spreten, pa je bil težko nadomestljiv, kar mu je pomagalo, da še njegov položaj ni bil preveč obupen. Ker se vzporedno in še preje cehovstvo ni znalo prilagoditi novim potrebam in je prevladoval tudi v njem egoizem (težnja po monopolu), se je gospodarstvo začelo razvijati izven cehovske organizacije in njegov nosilec je postal od humanizma in renesanse prepojen meščan-trgovec, obrtnik in denarnik. Cehe mu je pomagal razbiti centralistični absolutizem, ki so ga cehovske meje v državi silno v oči bodle. Poudarjanje osebnosti, ki jo je proklamiral v 16. stol. protestantizem v verstvu, je prevladovalo v kulturi sploh. Rodilo je liberalizem, težnjo po neomejeni ali vsaj čim večji svobodi, ki so se je vedno od plemstva zapostavljani, a dobro situirani meščani strastno oklenili. Rousseau († 1778) je liberalizem uvedel v politiko, izvor oblasti postavil v ljudstvo, zanimal njen izvor od Boga in njeno odvisnost od morale. A. Smith († 1790) pa je proglasil gospodarski liberalizem.

Vsakdo je v svojem gospodarjenju popolnoma neodvisen ne samo od morale, ampak tudi od državne oblasti, ki so ji zanimali pravico poseganja v razum posameznikov tudi, če bi to zahtevala javna blaginja. Zavladala je doba, ko je teoretično popolnoma zmagal individuum in je societas stopila v ozadje, pa tudi v praksi je pravica posameznika mnogo presegala pravice družbe. Državi so pravico intervencije odrekli in zahtevali svobodno obrt in prosto mednarodno trgovino.

Te zahteve je francoska revolucija 1789. več ali manj tudi udeležila in jih vsaj teoretično uveljavila. Svoboda in enakost sta bili proglašeni kot vodilni gesli novega veka.

Kapitalizem po francoski revoluciji.

Nova državnopravna ureditev in nova miselnost sta dala gospodarstvu povsem drugo lice. Ozir na družbo in na njene potrebe ter na moralo je iz gospodarstva izpadel. Realen je postal samo posameznik in njegovi lastni interesi. Zato je uvedba strojev imela sprva naravnost grozne posledice. Cesta je bila polna brezposelnih. Po Elizabetinem zakonu so na Angleškem morale skrbeti za ubožce fare. L. 1776 so razdelile med nje 17.000 funtov šterlingov, 1801 že 4.000.000, a 1818 celo 18.000.000 funtov šterlingov. 1831 je n. pr. snuderlanska fara med 17.000 preb. štela 14.000 ljudi brez dohodkov. »Hierarhija delovnih moči« izza časa manufakture je padla. Stroj stregel je lahko vsak, še žena in otrok; delavec ni več nenadomestljiv, zato se njegove pravice manjšajo, plača pada, družina je razbita, otroci propadajo versko in moralno, žene delajo ponoči, otroci pa 14 ur dnevno za sramotno nizko ceno. Gorje delovnih slojev so včasih še krize, ki jih je povzročila slepa konkurenca in nepoznanje razmer na trgu (1815 prva velika kriza, 1857 prva svetovna kriza). Kapitalizem je nastopil silno kruto in Karel Marx ga je dobro označil: »Ob primernem dobičku se kapital ožunači; 10%, in lahko se povsod porabi; 20%, kapital je že živahen; 50%, kapital je drzovit; 100%, za te kapital pogazi vse človeške zakone; 300%, nobena zločina ni, ki bi se ga ne lotil; celo vislice se ne ustraši«. (Das Kapital 1890, 726.)

2. Doba vezanega kapitala.

Marks je prorokoval kapitalizmu, da se bo nujno uničil. Toda v kapitalizmu samem se je pojavila težnja po omejitvi nebrzdane konkurence. Podjetniki, ki so sprva ločeno vodili podjetja bodisi z lastnim, največkrat pa z lastnim in tujim kapitalom, včasih celo samo s tujim v raznih oblikah (družbe z neomejeno zavezo, kjer vsi člani jamčijo z vsem imetjem; družbe z omejeno zavezo, kjer jamčijo družabniki samo z določeno vsoto, kjer pa še vendar podjetje vodi odgovorna oseba — komanditna družba — in anonimne družbe, inkarnacija interesov kapitala, kjer vsak osebni in etični moment odpade, kjer gre samo za čim višjo dividendo na račun delavcev in konsumentov) so se združili in se dogovorili, da bodo konkurenco omejili. Nastale so organizacije vezanega kapitala. In sicer karteli, združitve podjetnikov zaradi vpliva na trgu za zmanjšanje konkurence, kjer pa ostanejo posamezna podjetja še samostojna. Koncerni združujejo več podjetij v eno celoto, ki jo vodi centralni urad. Poznamo horizontalne, ki družijo podjetja za iste proizvode in pa vertikalne, ki družijo vsa proizvodni določenega proizvoda služeča podjetja (n. pr. rudniki, topilnice, tovarne za stroje itd.). Trusti monopolizirajo trg s pomočjo fuzije ali holding družb (upravna oblika za razraslo posest deležev v ind., trg. in finančnih podjetjih, posebno v USA). Njihov vpliv na gospodarstvo je ogrožen. Kartel za umetno svilo je n. pr. vzdrževal celo 14 RM, po

razbitju kartela je padla na 6.80 RM ali pri cin-kovnem od 27 funtov šterlingov na 15 f. št. V teh družbah organiziran kapital stremi samo za čim večjim dobičkom in gazi vse ovire, ki se mu stavijo na pot. Človek postane sredstvo izžemanja in suženj stvari, njegova človeška narava se ne upošteva.

Oblike povezanega kapitala so dopolnile še združitve delavstva, ki so bodisi s strokovno, zlasti pa še s politično močjo dosegli, da so se mnogi izrastki kapitalizma odpravili ali vsaj omilili. Država si je zopet prilastila pravico do intervencije v gospodarstvu, ki pa jo v časih svetovne krize mestoma že zlorablja. Socialna zakonodaja je vsekakor velik napredek in izboljšanje stanja za delavstvo, konsumne organizacije pa ga skušajo braniti pred prevelikim izkoriščanjem. Z njimi skušajo tudi skrajšati pot proizvoda od producenta do konsumenta. Vendar pa obojne organizacije niso tako dobro organizirane kot pa je organiziran kapital ter zato ne dosegajo dovoljnih uspehov in izkoriščanja človeka ne morejo preprečiti. Posebno pa še zato ne, ker so države danes večinoma same odvisne od kapitala in še tako vzorna zakonodaja prav malo koristi, ker nima faktično nobene moči.

Tako smo danes v dobi, ko je izvedena delitev: delavec — podjetnik — čisti kapitalist, in v kateri je kapital združen, da lahko izkorišča delavca, kmeta in konsumenta. Država vedno bolj posega v gospodarstvo in utira pot podružabljenju gospodarstva.

Prihodnjič pa še nekaj misli o pomenu kapitalizma in nekaj kritike.

Hodil po zemlji sem naši ...

Sezonsko delavstvo v Slovenski krajini

Slovenska krajina spada med najbednejše dele Slovenije. Je skoz in skoz pasivna, kajti to je poleg sosednjega Medjimurja najgostejše naseljena pokrajina v državi. Na 1 km² pride 100 prebivalcev. Od teh je nad 50% »žalarijev« (bajtarjev), ki ne pridelajo doma toliko, da bi preživeli sebe in družino. Zato so navezani na zaslužek izven meja svoje krajine. To so tako zvali sezonski delavci. V določenem letnem času gre en ali več članov družine v svet, da zaslužijo denar za življenje, za davke, za dolge. Po sezoni se vračajo. Sezona traja navadno od pomladi do jeseni, pri nekaterih tudi od jeseni do pomladi. Pri delavcih, ki gredo v inozemstvo, traja sezona tudi celo leto ali pa še več.

Največ sezonskih delavcev je poljskih delavcev. Domača krajina je izključno poljedelska, zato so njeni prebivalci kvalificirani poljski delavci. Navadno odhajajo spomladi, jeseni se pa vračajo. Včasih smo gledali, kako celi vlaki odhajajo, kot bi šli na vojsko. Deloma so zaposleni v naši državi, predvsem na državnem veleposestvu Belje v Baranji, pa tudi v inozemstvu. Pred vojno so hodili na grofovsko veleposestvo na Madjarskem, potem v Nemčijo, zdaj pa skoraj samo še v Francijo. Zaslužijo: doma moški 9—12 Din dnevno, ženske 5 do 8 Din, v Franciji 200—300 frankov mesečno, poleg hrane, ki je pa ponavadi zelo slaba. Ti delavci, kakor tudi ostali so zelo upoštevani zaradi svoje kvalifikacije, delavnosti in podjetnosti. Doma so v večji meri s severnega dela krajine, z Goriškega.

Med prekmurškimi sezonskimi delavci so pa tudi zidarji. Sezona pri njih traja od pomladi do jeseni. Največ jih zaposli Slovenija, zlasti Ljubljana. Dnevni zaslužek je 20—30 Din, a brez hrane.

Iz gozdnatih predelov, zlasti iz Kobilja in okolice, hodijo kot tesarji na sezonsko delo v hrvatske gozdove, zlasti v Slavonijo in Bosno. Pred vojno so hodili tudi na Madjarsko. Sezona pri njih traja od jeseni do pomladi, to pa zaradi lesa, ki ga treba sekati v tem času, ko ni v »mezi«, kar je zanje

jako prikladno, ker v tem času kot kmetje ne zamude nobenega poljskega dela. Zaslužili so do l. 1930 jako dobro, celo do 50 Din dnevno, če so delali »akord«. Zadnja leta je pa zaslužek vsled krize naše lesne industrije močno padel. Pa tudi dela ni več. Do nedavnega so delali doma, kjer je znana »Našička« družba posekala naše najlepše gozdove. Toda tu so zaslužili le še 10—20 Din dnevno pa brez hrane.

Poleg teh je še veliko sezonskih delavcev iz Slovenske krajine, ki kot kvalificirani, povečini pa kot nekvalificirani delavci delajo po tovarnah, rudnikih itd., a so ohranili značaj sezonskih delavcev. Zapustijo svoje družine, gredo za dalje časa v svet, da zaslužijo denarja, potem se pa vrnejo.

Kako skrbni in štedljivi so zlasti družinski očetje, se vidi najbolj po tem, da si mnogokrat moški sami kuhajo, živijo skromno in tudi le ob mrzli hrani, samo da se denar steka domov, da se čim prej rešijo suženjstva v tujini. Seveda prihajajo zato izmозgani domov, a vidi vsled tega v domačem ognjišču res ljubo domačijo. Mladi neporočenci so bolj lahkomišelní in se mnogokrat izgube v tujini. Koliko trpi pri takem ločenem življenju zakonsko življenje poročenih, ne bom razkladal.

Sezonski delavci prinesejo vsako leto domov 20 do 30 milijonov dinarjev, da vsaj za silo krijejo primanjkljaj pokrajine. Kako velike so potrebe krajine, vidimo iz tega, da kljub dotoku teh mnogo, hmilijonov gospodarsko propada.

Organizirani ti delavci niso. Tudi si je težko zamisliti organizacije, ko pa to niso pravi delavci, temveč zdaj kmetje, zdaj delavci. Razen redkih domačinov jim dozdaj nihče ni posvečal skrbi.

Na koncu še eno vprašanje. Vsled krize se delovni trg za tuje delavce zapira. Nemčija jih ne sprejme več. Francija je že izgnala delavce Poljake. Naše za silo še trpi. Doklej jih bo še? Najbrže ne dolgo. In kaj potem? Kje bodo vzeli kruha ti tisoči, ki živijo danes še na račun tujine? Na to vprašanje bo treba misliti in odgovoriti nanj.

dovolj oceniti, kako ogromno koristi pisec s svojim trudom slovenskemu ljudstvu. Zlasti Ahčinov Boljševizem je tako izčrpno in nazorno podan, da ga bo vsak inteligent bral s pridom in užitkom. *Stiški Ilčan* Ivana Zorca, »Belih menihov« tretja knjiga, je spet jezikovno zelo sočno delo, polno domačih izrazov, ki jih bo profesor slovenščine na zagrebški univerzi, Fr. Ilešič, zastojljal v Pletersniku in celo v najnovejšem Pravopisu. »Beli menih«, najobsežnejša zgodovinska povest Zorceva, je sprva obetala več nego smo dobili lani in letos. Siljenje v epsko širino se rado sprevrže v plehkost in prisiljenost, kar se je tukaj ponekod pokazalo. *Anton Martin Slomšek* je knjiga, ki jo bo moral prebrati vsak, kdor bo hotel biti dobro poučen o slovenski kulturni zgodovini. *Zgodovina slovenskega naroda* se v drobnih zvezkih pomika skozi leta avstrijskega državnega absolutizma (1848—1860). Vsiljuje pa se nam vprašanje: Ako pojde tako počasi, kdaj bomo prišli do leta 1918? *Valomika*, drobna knjižica za stare in mlade, je pisana v rahlo didaktičnem slogu. Spričo dejstva, da ima Mohorjeva družba nemajhne zasluge za današnjo narodnostno in kulturno podobo Slovencev, smo prepričani, da bo tudi v bodoče storila vse za razširjanje potrebnih knjig med naše brate in sestre, naj prebivajo kjerkoli. — Razne imitacije Mohorjeve družbe, najsi potem zastopajo plitvo liberalno malomeščanstvo ali pa marksistični proletarijat, so razen iste udnine in sorodnega razporeda knjig, daleč zadaj.

Fersman in mi. Kako uspeva pod komunizmom »čista znanost«, o tem vedo povedati najbolj ruski znanstveniki sami, ki so si nekateri komaj rešili golo življenje, da so zbežali v druge države. Kaj se je zgodilo z njihovimi tovariši doma, lahko izvemo od Rusov samih. Znanstveniki, ki danes delujejo v sovjetski Rusiji, so skoro brez izjeme starejše šole. Med temi je tudi mineralog Fersman, ki se je moral — hočeš nočeš — prilagoditi novim razmeram. Poizvedeli smo, da knjiga »Iz življenja kamnov« ni zgolj prevod, ker bi tak pri nas ne bil dopuščen. Marsikaj je bilo treba izpustiti, spremeniti in dodati, da je dobila knjiga sedanjo obliko. Tudi slike so čez dve tretjini nove.

»Delavski obzorik«, nov list, ki se zavzema za »enotno fronto« je v svoji peti številki prinesel oceno koledarja Cankarjeve družbe za prestopno leto 1936. izpod peresa — r — š in Spectator. Ocenjevalca — r — š in Spectator s koledarjem na splošno nista zadovoljna in ugotavljata, da »naši takozvani marksisti hodijo vestno po stopinjah renegata Kautskega. Pravita, da bi bilo bolj pravilno in bolj aktualno iz Marks-Engelsovega »Komunističnega manifesta« priobčiti poglavje o stališču delavske stranke napram raznim opozicijskim strankam. V luči tega poglavja dananja ljudska fronta v Franciji popolnoma odgovarja programu Marksa in Engelsa, do čim nikakor ne odgovarja programu Marksa in Engelsa stališče »jugoslovenskih socialreformistov«. Pripominjamo, da dobro vemo, kaj je »današnja ljudska fronta v Franciji« in kdo jo vodi. V isti številki tega

lista beremo tudi zanimivo izjavo, ki jo je napisal v članku »Resnici na ljubo« Miha Marinko, ko je odgovoril na članek Alojza Kolnerja v »Delavski politiki«: »Zame je odločilno mnenje delavstva, da hoče enotnost delavskega gibanja brez pridržka, kdo naj to gibanje vodi.«

Ti nesrečna anonimnost. — Ferdo Kozak, urednik Sodobnosti, je za zadnji zvezek III. letnika, št. 11.—12., napisal o poslanstvu te revije nekaj programatičen članek z naslovom: Dve, tri o »slovenoborcih...«. Tam beremo med drugim: »Z druge strani so nas anonimni stražarji (pa bili to g. dr. Erlich ali g. Terseglav ali g. Ilja) počastili s celo kopo novih vzdevkov. Postali smo »kulturni boljševiski«, »izkoreninjevalci in še kaj.« (Sodobnost, III., 499.) Pred nedavnim se je Ferdov brat Juš kot urednik LZ spravil v svoji reviji nad anonimnega C. Z. Da, kri se res ne dá zatajiti.

GLEDALIŠČE

Slovenski ljudski teater. (Poročilo o delovanju novo ustanovljene »Igralske družine«). Na vseh poljih sodobnega življenja in izživljanja se lomi in ruši staro in gradi novo, današnjemu času odgovarjajoče. V naši ljudski igri smo menda najdalje hodili brez cilja, tavalili smo v čitalniški dobi in si nisimo znali poiskati poti iz čudnega labirinta. In vendar je po naši zemlji toliko belih domov in igrano Slovenci menda več, kakor kateri drugi narod na svetu. Prof. Kuret je udaril naravnost v sredo, ljudski teater postavlja na popolnoma nove osnove. — Katoliški akademiki gremo za njim. Naša igralska družina hoče nov teater, ki bo slovenski in katoliški. Slovenski, da bo naš, da bo ves koreninil v naši zemlji in našem narodu, katoliški, da bo slovenski, da bo zgrajen na osnovah, iz katerih je izšel. Umetniško ga hočemo potrditi in tako dokazati njegovo upravičenost in nujnost. Prvi naš praktični poskus bo vprizoritev O. Romualda »Slovenski pasijon« iz l. 1721.

Tuje dete. Iz tega in onega tabora so se nekateri zgrazali nad našimi protesti proti igri Tuje dete. Razodeti hočemo tole skrivnost: Tuje dete je prišlo v Ljubljano po zelo tajni poti. Prinesel ga je kurir od dunajske sekcije Kominterne in ga je izročil ljubljanski sekciji Kominterne. Povejmo še to tajnost: Igro Veseli vinograd je izbral komunist Gustinčič, ki je zaposlen kot elektrotehnik v Harkovu v Rusiji in jo je poslal dunajski sekciji Kominterne. Na Dunaju so igro predstavili in jo poslali v Ljubljano, kjer je dobila novo redakcijo, ki je pa bila poslana spet v aprobacijo dunajski sekciji Kominterne.

O Bulgakovljevem »Molièr« in o praznovanju božiča v slovenskem narodnem gledališču smo hoteli prinesiti daljši članek, pa nas je z istimi mislimi prehitel gledal. referent dnevnika »Slovenski dom«. To nas je presenetilo: vendar še nekdo, ki si upa povedati o našem gledališču polno sodbo in — če treba — izreči tudi obsodbo. Tudi v ostalem smo z referentom nk istih misli.

Krščanski sindikati v Evropi

Glasiło Zveze krščanskih sindikatov »L'Internationale Syndicale Chrétienne« (april-maj 1935) je prineslo statistiko, iz katere je razvidno številčno stanje v katoliških strokovnih organizacijah včlanjenih delavcev in nameščencev, v kolikor so bili prijavljeni centrali do 1. oktobra 1934. Statistika, ki jo posnemamo, seveda ni popolna, poda pa vsaj približno sliko krščanskih strokovnih organizacij, ki v zadnjem času naraščajo.

		članov
Belgija:	Zveza krščanskih sindikatov	288.045
Francija:	Francoska zveza krščanskih delavcev	102.000
Jugoslavija:	Jugoslovanska strok. zveza	3.529
Luksenburg:	Zveza krščanskih sindikatov	2.261
Nizozemska:	Zveza katoliških delavcev	183.822
	Krščanska nacionalna zveza	113.944
Švica:	Kršč.-nar. delavska zveza	39.000
	Švicar. zveza protestantskih delavcev in nameščencev	11.300
Španija:	Nar. zveza katol. sindikatov	40.000
Češkoslov.:	Zveza kršč. nemških delavcev Češkoslov.	38.188
	Češkoslov. kršč. sindikati	17.600
Madjarska:	Nac. zveza kršč. sindikatov	50.000
		889.679
	Ker vlada jo v Avstriji posebne razmere, jo računamo posebej.	
Avstrija:	Centr. komisija krščanskih delavcev in nameščencev	120.000
	Skupaj:	1.009.679

Tako leta 1934. Po novejših podatkih je sedaj organiziranih v centralni mednarodni krščanski delavski organizaciji 1.075.679 članov.

Žosistično časopisje

Ne bomo našli kmalu tako vzorno urejevanega in tako sistematično organiziranega časopisja kakor ga imajo Žozisti (J. O. C.) — »Krščanska delavska mladina«. Samo v Belgiji ima okoli 20 časopisov, ki so bili v l. 1934 skupno tiskani v nad 6 milijonov izvodih. Vsaka od štirih narodnih zvez — fantovska in dekliska, valonska in flamska — ima po en bogato ilustriran mesečnik z 32 stranmi, ki ga pač delavski mladostnik vzame v roke in pokaže svojemu drugu pri delu. Daje mu stalno v pravem modernem delavskem jeziku žosistično miselnost, vzgaja ga v praktičnem krščanskem življenjskem pojmovanju in ga obenem uvaja v razna vprašanja in dogodke, ki se tičejo delavskega stanu. Slike v bakrotisku in tekst so res ena miselnost celota. Mladi delavec gleda radoveden ilustracije in tako že zaide v misli teksta. Ta mesečnik dopolnjuje tednik, ki je skromnejši po zunanji obliki, a sicer enako bogat po svoji vsebini. Oba tvorita eno celoto ter sta namenjena vsem članom in za apostolsko delo med delavstvom, ki je še izven žosističnih vrst. Voditelji in borci ter duhovniki, ki

Idejno in številčno najmočnejša ter brez dvoma tudi najsolidnejša je Zveza belgijskih krščanskih sindikatov. Danes ima organiziranih že nad 300.000 članov. Jedro belgijskega delavskega gibanja in predvsem belgijske krščanske delavske mladine tvorijo žosisti (JOC — Jeunesse Ouvrière Chrétienne). Letos so imeli velik kongres v Bruslju. Na tem kongresu je aktivno sodelovalo nad 100.000 mladih katoliških delavcev. JOC vzgaja in združuje mlade katoliške delavce v duhu katoliške akcije in po načelih modernega apostolata. V posameznih študijskih krožkih, ki so prava socialna in verska šola, vzgajajo voditelje, ti si pridobijo nov krog in vrše z njim apostolat v obratih, fabrikah, organizacijah itd.; njihov namen je vedno učiti in vzgajati nove ljudi ter jih voditi v aktivnost, v napad. To je prava šola, v kateri se vzgaja stanovski katoliški laikat proti brezbožnemu laicizmu. Vsak žosist je organiziran apostol. Sv. oče je pisal belgijskemu kardinalu van Roey-u 19. avgusta 1935: »JOC je avtentična oblika katoliške akcije, prilagojena sedanjemu času.«

Žosiste upoštevajo tudi nasprotniki. To nam potrjuje pisanje belgijskih socialističnih listov. V »Cri de Jeunes« piše n. pr. Kléber Loustan: »Po mojem mnenju je bila naloga kongresa vzbuditi tisočim mladim ljudem, ki so bili zbrani (na kongresu žosistov) s pomočjo govornih korov, molitev in petja vero, da predstavlja JOC v resnici silo in da more v resnici braniti delavsko mladino... JOC je sila... polna entuziasma in duha požrtvovalnosti.«

Podobno smemo trditi o mnogih drugih katoliških delavskih organizacijah, posebno o francoskih, španskih itd., ki hočejo dosledno izvajati katolicizem tudi na področju socialnega vprašanja in načelno odklanjajo vsako ljubimkanje s socialisti.

delujejo v J. O. C., imajo svoje posebne časopise. Svoj časopis imajo tudi predžosisti-vajenci. Pred tremi leti so dobili svoj list tudi brezposelni. Glavna moč žosističnega časopisja je gotovo v tem, da tvori organsko celoto v celotni organizaciji. Ožji program, ki si ga J. O. C. postavi vsako leto na svojem letnem tečaju vseh zveznih voditeljev in borcev, daje potem vse leto osnovni ton vsemu tisku. Tako obvladuje letos vse vprašanje krščanskega družinskega življenja. Duhovniki dobijo v svojem listu prikrojeno snov iz cerkvenega nauka o zakonu z vsemi raznimi dušnopastirskimi vprašanji, ki so s tem spojena. Slično najdejo voditelji in borci v svojem vestniku snov in načrte za svoje dogovore (cercles d'étude) in ankete. Ostali pa zopet na svoj način v ilustriranem mesečniku in tedniku. Vzdržujejo pa se ti časopisi s članarino, ilustrirane zraven tega žosisti pridno prodajajo med delavstvo. Po pravici je Pij XI. izjavil, da je J. O. C. vzorno udeležil njegovo zamisel katoliške akcije: Soudeležbo katoliških laikov v apostolatu Cerkve.

Gospodarstvo v Sovjetski Rusiji

Pogostoma slišimo, kako uspešno napreduje gospodarstvo Sovjetske Rusije. Pri tem zagovorniki marksističnega gospodarskega sistema vedno navajajo vrtoglave številke naraščanja produkcije. Vendar iz golih števil nikakor ne smemo sklepati na delazmožnost, če pri tem ne upoštevamo tudi kvalitete izdelkov. Če pogledamo kritike sovjetskega dnevnega in strokovnega časopisja, vidimo, da znaša izmeček 30 do 75%, včasih celo do 100% celokupne produkcije. Nadalje trpi industrija na velikem pomanjkanju strokovno izvežbanih moči ter končno na neprestanem izmenjavanju delavstva, tako, da je

skoraj nemogoče vzgojiti kader zmožnih strokovnjakov. V zadnjem času vidimo, kako se vedno bolj opušča načelo enake plače. Namesto enake plače stopa mezda z ozirom na učinek v obliki ostrega akordnega sistema. Povprečno znaša plača po 18-letnem sovjetskem gospodarstvu približno samo eno petino predvojne mezde. Če vzamemo za podlago razvoj cen kruha, potem vidimo, da realna plača ni, kot je predvideno v drugi petletki, narasla za 100%, ampak je padla za 1½-krat. Življenski standard prebivalstva sovjetske Rusije je dosegel tako nizko stopnjo, kot nikjer na svetu.